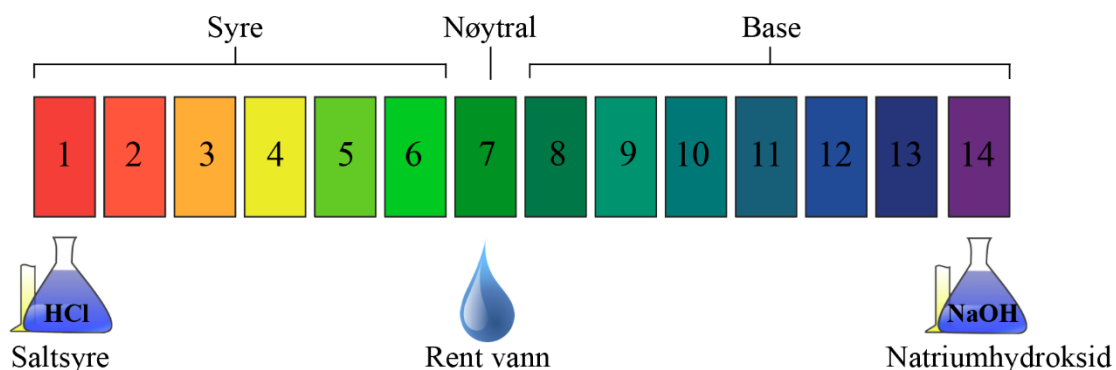

تایبەتمەندبیتییەکانی ماددە – ترش و تفتەکان & رەنوووسی هایدروژینی PH

ترش و تفتەکان

زۆر جار ترش و تفتەکان لە ئاودا دەتوێنەوه و بە گیراوه ناودەبرێن. گیراوهیەکی ترش، ئەو ترشەیه که لە ئاودا دەتوێتەوه، وه گیراوهیەکی تفت ئەو تفتەیه که لە ئاودا دەتوێتەوه. ترشەکان تەمیان ترشه و دەشیت هەندیک لە ترشەکان داخوڕین. کاتیک که دەلێن ترشیک دادەخوڕیت مەبەست ئەوهیه که دەتوانیت کون بکاته ئەو ماددانەیی کارلێک و بەرکەوتنی دەبیت لەگەڵیاندا. ترشی بەهیز و ترشی لاوازی هەن. ترشه لاوازهکان مەترسناک نین، و لە میوه و توو و شلیکهکاندا هەن. ترشی لیمۆ، که ترشیکه له لیمۆدا ههیه، نمونهیهکه بۆ ترشی لاواز. ئیتمه دەتوانین گەلێک لە ترشه لاوازهکان بکهینه ناو خواردنهکانمانهوه بۆئەوهی خراب نهین. نمونه بۆ ترشی لاواز ترشی لیمۆ و ترشی سرکهیه. دەتوانین هەردووک لەم جوړه ترشەمان لەنا خواردندا هەبیت. ترشی لاکتیک (ترشی شیر) یش یەکیکه له ترشه لاوازهکان. ترشی لاکتیک له بهکترایای ناو شیر دروست دەبیت. ترشه بههیزهکان دەشیت زەرەرمەند بن، له دۆخیکی واشدا داخوړاو و رزیو دەبن. نمونه بۆ ترشه بههیزهکان، ترشی هایدروکلۆریک (HCl)، ترشی نایتریک (HNO₃) ترشی فوسفوریک (H₂SO₄) ن. ترشی هایدروکلۆریک بۆ نمونه لەناو گەدەدا دەبێنێهوه. لەناو گەدەدا ترشی هایدروکلۆریک دەچێتە ناو خواردنهوه و بهکتریا دەکوژیت.

تفتەکانیش دەتوانن بەهیز و لاواز بن. تفتە بەهیزەکان دەشیت داخوړاو بن. گیراوه تفتە بەهیزەکان زۆر جار بە گیراوهی هایدروکسیدی سوډیۆم ناودەبرێن. نمونه له هەندیک له تفتەکان هایدروکسیدی سوډیۆم (NaOH)، ئامونیا (NH₃) و کاربۆناتی کالسیۆم (CaCO₃). هایدروکسیدی سوډیۆم تفتیکی بەهیزه که دەتوانریت بۆ لابردنی بۆیه له مۆبیلیات و کردنهوهی بۆریی گیراو بهکاربهینریت. ئامونیا تفتیکی لاوازه که له سروشتدا ههیه و زۆربهی کات له ماددهی خاوینکهروهی کلۆریدی ئامونیادا بهکاردههینریت. کلۆریدی ئامونیا بۆنیکي زۆر بههیز و تووندی ههیه. تفتەکان دەتوانن لەگەڵ ترشەکاندا کارلێک بکەن، بەجوړیک که ببه بیلایهن.

ره‌نووسی هایدروژینی PH

ره‌نووسی هایدروژین PH ئەو پێشان دەدات کە ترشی یان تفتی گیراویەک لە چ رادەپه‌کدایه. گیراوه ترشه‌کان به‌های- PH له نێوان ۱ و ۶ دان، و گیراوه تفته‌کان به‌هایه‌کیان هه‌یه که له نێوان ۸ و ۱۴ دایه. ئەگەر گیراویەک به‌هاکه‌ی PH حه‌وت بوو، ئەوا بێلایه‌نه. ئەمەش به‌و مانایه دیت که نه ترشه و نه تفته. ئاوی خاوین بێلایه‌نه، و به‌هاکه‌ی PH حه‌وته. گیراویه‌کی ترشی به‌ها- PH نزم ترشتره له گیراویه‌کی ترشی به‌ها- PH به‌رز. سه‌بارت به تفته‌کان ئەو گیراوانه‌ی که به‌های- PH یان به‌رزتره، ئەوا ریزه‌یه‌کی تفتی به‌رزتریان هه‌یه. به‌های- PH ی گیراویه‌کی ترش، له‌گه‌ڵ زیادبونی یه‌ک به‌های- PH هه‌هه‌که‌ی، ئەوا ده‌هینده ترشیه‌که‌ی زیاتر ده‌بیت. ئەمەش به‌و مانایه دیت که گیراویه‌کی به‌ها- PH ی ۴ ده‌هینده ترشتره له گیراویه‌کی به‌ها- PH ی ۵، و سه‌ده‌هینده ترشتره له گیراویه‌کی به‌ها- PH ی ۶. گیراویه‌کی تفتی PH ۱۲ ده‌هینده‌ی گیراویه‌کی PH ۱۱ تفتتره و سه‌ده‌هینده‌ی گیراویه‌کی PH ۱۰ تفتتره. بۆ دۆزینه‌وه‌ی به‌های- PH ی گیراویه‌ک ده‌توانین کاغزی‌ک به‌کار به‌نین، که پێی ده‌گوتریت کاغزی ژمێرۆک. کاغزه ژمێرۆکه‌که به‌پێی به‌های- PH ی گیراوه‌که ره‌نگه‌که‌ی ده‌گوریت.

نه‌رکی بابته‌ی ماده‌ – ترش و تفته‌کان & ره‌نووسی هایدروژینی PH

ئهم بۆشاییانه‌ی خواره‌وه به‌و وشانه پرکه‌ره‌وه که له‌ناو چوارچۆه‌که‌ی خواره‌وه‌دا هه‌ن، به‌ شۆه‌یه‌که که مانای رسته‌کان راست و دروست بن.

زۆرجار ترش و تفته‌کان له‌ ئاودا ده‌توینه‌وه و به _____ ناوده‌برین. _____، ئەو ترشیه‌که که له‌ ئاودا ده‌توینه‌وه، وه _____ ئەو تفته‌یه که له‌ ئاودا ده‌توینه‌وه. ترشی لیمۆ، که ترشیه‌که له لیمۆدا هه‌یه، نموونه‌یه‌که بۆ _____ ترشی هایدروکلۆریک نموونه‌یه‌که بۆ _____ گیراوه تفته به‌هیزه‌کان زۆرجار به _____ ناوده‌برین.

ره‌نووسی هایدروژین PH ئەو پێشان دەدات کە ترشی یان تفتی گیراویەک لە چ رادەپه‌کدایه. گیراوه ترشه‌کان به‌های- PH له نێوان _____ گیراوه تفته‌کان به‌هایه‌کیان هه‌یه که له نێوان _____ دایه. ئەگەر گیراویه‌ک به‌هاکه‌ی PH حه‌وت بوو، ئەوا _____.

گیراوه تفت	گیراوه‌ی تفت	ترشی به‌هیز	۱ و ۶
گیراوه‌ی هایدروکسیدی سوډیۆم	گیراوه‌ی هایدروکسیدی سوډیۆم	بێلایه‌ن	ترشی لاواز
۸ و ۱۴	گیراوه‌ی ترش		